

Els gratacels de
Londres han crescut
com bolets sobre
l'horitzó de la City

Monstres de l'urbanisme

A *vision of Britain*. Primer de tot va ser un programa de televisió, produït per la BBC i exhibit arreu d'Europa. Després, un llibre. Ara, una exposició al Victoria & Albert Museum de Londres. Amb aquests tres instruments, el príncep Carles ha explicat la seva polèmica tesi sobre l'arquitectura i l'urbanisme del Regne Unit. L'exposició és presidida per la coneguda visió de Londres pintada per Canaletto, amb una transparència superposada de la *skyline* actual. L'impacte d'aquest contrast és aclaparador: els gratacels trenquen brutalment l'equilibri del paisatge que durant segles s'havia mantingut immutable a la riba del Tàmesis. I la frase del príncep de Gal·les és punyent: «Més de 300 anys van ser necessaris per bastir aquest Londres. N'hi ha hagut prou amb 15 per destruir-lo».

L'ofensiva principesca ha desfermat les ires dels arquitectes, sobretot perquè l'hereu de la Corona, amb un llenguatge molt dur, parla d'«arrogància», de «crims» i de «sacrilegis». Els seus opositors no es mosseguen la llengua. El crític Stephen Bayley ha dit, irònic: «Potser després de despertar-se de quaranta anys de reialesa, el príncep s'ha llevat i s'ha calçat les bifocals a l'inrevés». I l'arquitecte Richard Rogers, lapidari: «Ningú no ha posat mai la seva mà a la roda del temps sense que li fos tallada pel canell».

Sigui com sigui, qualsevol que hagi tornat darrerament a Londres ha tingut treballs per descobrir la cúpula de la catedral de Sant Pau enmig de les enormes parets de formigó i d'acer que poblen la City. Sigui com sigui, qualsevol gironí que contempli aquell panorama no pot deixar de pensar en els disbarats que, a escala provinciana, s'han comès a casa seva —a casa nostra— en el decurs d'uns pocs i dissortats anys. I, malgrat les discutibles formulacions del príncep, un gironí conscient no podria deixar de subscriure alguns dels seus principis, com ara aquests: «Les noves edificacions han d'harmonitzar amb el paisatge. L'alçada dels edificis ha de guardar relació amb la seva importància pública. Els edificis han de mantenir-se a to amb les construccions veïnes».

Anant o tornant a Londres, el gironí pot visitar ciutats angleses o franceses que han sabut respectar aquestes regles elementals. Hom pot contemplar Chester des de la muralla, Durham des de la catedral, Lió des de La Fourbière, Angers des del castell, Carcassona des de la Cité, tants panoramas urbans des de tants llocs elevats. Res a veure amb el que es descobreix amb estupefacció des del passeig emmurallat de Girona. A la vista de la nostra anàr-

quica i salvatge silueta urbana, no semblen gaire excessives frases com aquesta del príncep britànic: «Han substituït les tradicions i l'harmonia del passat per monstres de Frankenstein rebutjats per tothom, menys pels professors que han maquinat aquests horrors en llurs laboratoris».

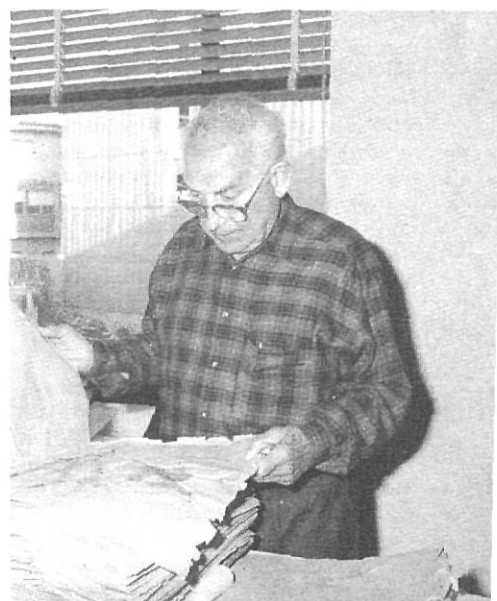
En el mateix diari que porta les últimes notícies sobre la polèmica de Londres, Raimon Obiols passa revista a la progressiva destrossa del nostre entorn més immediat i aporta una altra frase, també lapidària, d'Octavio Paz: «Vivim en un món que ha perdut quasi completament el sentit de la forma».

L'article inacabat de Manuel Ibarz

Som molts els gironins que guardem bons records del professor Ibarz, ja sigui a l'Institut de Batxillerat, a l'Escola de Sant Narcís o a l'acadèmia particular de casa seva, al pis de dalt de l'estatge on va néixer Joaquim Ruyra. Records del seu rigor científic, dels seus dots pedagògics, de la seva bonhomia personal, del seu sentit de l'humor, de la seva transparència humana.

En el número 133 de la *Revista*, Manuel Ibarz i Roqueta va publicar l'article *Joan Isern de Setcases, un botànic i el seu herbari*. Ell havia descobert aquell tresor botànic, ell n'havia assegurat la conservació i ara volia alliberar-lo definitivament de l'oblit. Resumia en un primer article la seva investigació sobre l'autor de l'herbari i en prometia un altre amb l'estudi detallat de les peces de la singular col·lecció.

Quan l'article va veure la llum, sabíem que Manuel Ibarz estava greument malalt. Per això, excepcionalment, vam il·lustrar-lo amb fotografies on apareixia el seu autor. No sense temor, vam incloure la nota en la qual s'anunciava la segona part. Manuel Ibarz, en efecte, havia començat a redactar-la, però la malaltia va poder més que el seu desig i que el seu esforç. Quan va comprendre que no el podria enllestir, ens el va lliurar tal com estava, autògraf i inacabat. Avui en reproduïm un fragment, com el millor homenatge a la seva memòria. Manuel Ibarz ens ha deixat amb la feina a mig fer, però ha mantingut encesa la il·lusió fins el llindar de l'últim dia. I aquesta seva actitud final també la guardarem en el calaix dels bons records.

Manuel Ibarz amb l'herbari de Joan Isern.

Un grup important de plantes procedeixen de l'Herbari de Barcelona, recollides per S. Ceballos de Marañón i S. Májimo Lagana.

S'hi troben aprofitacions de molts botànics catalans com Antoni Jover Vinyoles, G. Freyre, Manuel Compañó, R. Cayrol, Joan Montserat, Josep M. Batlle, R. Masferrer, Primitiu Antiga, altres.

Una estimació global, en peces i sexes, que arriba a exemplars i que en aquest herbari és d'unes 1000 exemplars.

Les velles imatges

En el pròleg de l'imaginatiu opuscle *La mirada i les veus*, que reflecteix amb imatges i paraules l'evolució de la vila de Sils, Lluís Costa i Narcís Figueras es pregunten: «Qui no conserva a casa, en el racó més insospitat, en unes golfes gairebé inaccessibles o en caps polsosos de galetes o de sabates, fotografies i postals antigues?» I recomanen que els seus propietaris les cedeixin a l'Arxiu Municipal, per tal de salvar «aquest tipus de material, relativament fràgil i poc voluminós, fàcilment susceptible de malmetre's o de perdre's definitivament».

Una pregunta i una crida semblant ha estat feta sovint, en els darrers anys, pels responsables de molts arxius municipals. Gràcies a les persones que han donat resposta a aquest prec, el de Girona ha superat ja la xifra de 80.000 imatges. A la sonada donació del fons Unal s'hi ha afegit fa poc la Foto Lux, i ara ens arriba la darrera bona notícia: Josep Fontanet i Masó ha cedit a l'Arxiu 1.100 negatius i positius que componen pràcticament tota l'obra fotogràfica de Joan Masó i Valentí (1883-1973), feta entre els anys 1920 i 1940, amb imatges de la ciutat i de les comarques de mar i de muntanya.

Del fotògraf Joan Masó n'hem parlat més d'una vegada en aquestes pàgines; l'última, en ocasió d'ocupar-nos dels retratistes gironins. Posteriorment a l'aparició d'aquell dossier, hem descobert un text seu, inèdit, sobre el plaer que trobava en la pràctica de la fotografia. A ell pertanyen aquests fragments:

«Es baixa el vidre vermell del fanal si s'han de revelar negatius o el groc si s'han d'impressionar positius. Quan la llum vermella dóna només una mica de resplendor un parell de pams enllà, la cambra em recorda les barraques fosques que feiem de petits al soterrani de casa. També ara em donen goig aquella claror esmorteïda i l'ambient de recolliment i d'intimitat. Jo no sé per què, però he de dir que treure les plaques del xassís i posar-les al revelador em dóna la sensació d'una cosa nova que s'estrena i que les agafo com si les amanyagués. Deu ser perquè aquests vidres blancs i gelatinosos han recollit les meves impressions davant d'un paisatge formós, l'afecte de persones benivolgudes o la majestat d'un monument i jo els he encomanat la seva guarda, i ara vé el moment de provar llur fidelitat. Es passa mig quart d'hora en silenci: el revelat és lent i les plaques són blanques. Tinc la inquietud, la temença de si reeixiré... Uns minuts més i les plaques ja donen senyals de vida. Els negres surten amb fermesa i tinc la partida guanyada. Els blancs comencen també a desvetllar-se i ensenyen llur tresor. Talment semblen poncelles que es vagin esbadellant».

Un treball fet amb tan amorosa delectació ha de donar com a fruit les imatges esplèndides de Masó i de tants altres fotògrafs que ara comencen a omplir els prestatges dels nostres arxius. Elles ens guarden el passat intacte i sovint ens fan avergonyir pel present. Són peces fonamentals per al que Vicens Vives anomenava «la gran tasca de conèixer-nos».

L'home i la creu

Aquest any en fa cent que va néixer Manuel Brunet, i amb aquest motiu ha estat recordada la seva figura d'escriptor i periodista. L'autor d'*El meravellós desembarc dels grecs a Empúries* i de l'admirable assaig sobre *L'Empordà i els empordanesos* passarà a la història com el gran enamorat de la creu de Vilabertran, que ell qualificava com «la més impressionant d'Europa» i en la qual intuïa, més enllà del sentit religiós i de la vàlua artística, tot un món de significacions sociològiques i culturals. La foto més famosa de Brunet, original de Meli, és la que el mostra assegut al costat de la creu de Vilabertran, formant amb ella una escultura d'una sola peça; segurament una de les millors

Qui no conserva a casa fotografies i postals antigues?

paperets

• Enric Mirambell, cronista oficial de la ciutat de Girona, ha entonat la que potser serà l'última elegia a la vall de Sant Daniel abans de la seva destrucció. En un article sobre les monges de clausura, publicat al Diari de Girona, en fa aquesta evocació: «La vall és un petit paradís per als pintors i els poetes. Però també per a la gent senzilla, que s'esplaia pels seus camins. Per als qui busquen la pau i l'assossec. Per als qui volen apagar la set amb l'aigua de les seves fonts. Per als ancians que seuen en un pedrís gaudint de l'ombra de l'estiu i del tebi sol d'hivern. Per als qui a la primavera hi recullen un pomell de violes. Per a la mainada que salta i juga a la plaça dels músics. Per als excursionistes que hi emprenen el camí dels Àngels o de Sant Miquel. Si voleu enlairar el vostre esperit i eixamplar el vostre cor, us suggerixo que, de bon matí, sortiu pel portal de Sant Cristòfol i contempleu el bell panorama que se us presenta al davant. Però no us detureu; agafeu el caminet que portava a l'antiga font d'en Pericot; seguïu la riba del Galligants i continueu fins a la font del Ferro o la dels Lleons. El silenci de l'hora matutina només és trencat pel rumboreig de les aigües, pel refilar harmoniós dels ocells, pel vostre trepig que sense adonar-vos-en procurareu que sigui mesurat i respectuós, fugint de tota estridència. Les gotes de rosada brillen sobre les fulles verdes. La boirina teixeix un tènue vel al qual els raigs del sol naixent donen una suau coloració. Respirareu un aire pur i net. Gaudireu d'un paisatge no pas grandios ni colossal, sinó més aviat acollidor, corprenedor i amable». Quan tot això tan bell ja no sigui cert, les generacions futures podran trobar en aquest text de Mirambell una fidel descripció del que era la vall i podran calibrar les dimensions de l'atemptat que s'hi va perpetrar. Si és així, el càrrec i la missió del cronista oficial no hauran estat en va.

MELI

Brunet i la creu de Vilabertran: una escultura d'una sola peça.

paperets

representacions plàstiques dels lligams que existeixen des de fa tants segles entre l'home i la creu.

Coincidint amb el centenari d'aquest enamorat de la creu, un advocat gironí s'ha entretingut a escriure al president del Consell General del Poder Judicial per demanar-li que faci retirar els crucifixs dels jutjats i de les sales d'audiència de tot l'Estat espanyol.

Amb la Constitució a la mà, l'advocat gironí està carregat de raó: el crucifix no té per què presidir els tribunals ni els altres locals públics d'un Estat aconfessional. Però la perd gairebé tota amb el to del seu escrit, que vol semblar distant i resulta grotesc. Parla d'«aquest símbol que, segons les notícies que m'han arribat, representa la religió cristiana» i el defineix així: «Un símbol consistent en dues línies, de vegades de fusta, altres metàl·liques, creuades perpendicularment, moltes d'elles amb una figura imitant una persona humana —sembla que de sexe masculí— en el seu centre».

L'advocat gironí pren per idiota el president del Consell General del Poder Judicial? Ens vol prendre el pèl a tots plegats, fent-se passar per un estrany extraterrestre que no ha vist mai un crucifix en un país ple de creus? Ens vol fer creure que té una ignorància tan total i abosulta de la història, de la literatura i de l'art que l'envolten com per no saber ben bé de quin sexe és la figura que penja de la creu? Li agradaria que algú, en alludir a la seva pròpia persona, hi afegís sorneguerament que, segons sembla, és del sexe masculí? Una cosa és demanar que el Sant Crist es tregui d'allà on no ha d'estar, i una altra és la brometa estúpida que vol negar pòsits seculars i evidències inescamotejables. És una actitud que sorprèn pel seu infantilisme i perquè contrasta amb la que adopten persones reconegudament intel·ligents. En el llibre *Els escenaris de la memòria*, per exemple, Josep M. Castellet, després de proclamar el seu agnosticisme radical, afirma: «Esdevingut per a mi un fet d'interès històric i cultural, hauré d'observar sempre el catolicisme com un fet important de la meva tradició». I ell mateix aporta un altre text, encara més explícit, de Pier Paolo Pasolini: «Sóc, certament, un agnòstic i un anticlerical, però sé que hi ha darrera meu dos mil anys de cristianisme. Seria boig si negués la poderosa força que duc en mi des de fa segles!»

«Seria boig»: l'expressió és contundent i ens estalvia de donar-hi més voltes.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

• *L'Ajuntament de Girona ha començat a posar en pràctica dues-centes mesures per tal de millorar la circulació dintre de la ciutat. Dues-centes mesures semblen moltes mesures, i possiblement no en caldrien tantes si les que es prenguessin fossin encertades i, sobretot, si es complissin i es fessin complir. No s'ha d'aparcar mai en doble fila, diuen, però tothom ho fa sempre que pot. Els vehicles no s'han d'aturar a la calçada, però tothom s'aturà allà on vol. Les motos han d'usar silenciador, però totes fan tan soroll com poden, fins a altes hores de la matinada. Ni els senyals més elementals i visibles es respecten. Les zones de vianants s'implanten encara amb comptagotes, com si establir-les fos una malifeta per la qual calgués demanar perdó. Es veu que en això tampoc no ens atrevim a ser europeus. A la zona comercial de la ciutat francesa de Brive, per exemple, s'hi poden llegir uns rètols molt explícits que transcrivim aquí per si poguessin servir de model a algú: «Carrer de vianants. Circulació reglamentada. Aparcament prohibit. Estadants i garaiges autoritzats, de 12'30 a 13'30 i de 19 a 10. Càrrega i descàrrega autoritzades, de 6 a 10. Velocitat màxima de circulació, 10 km hora. Prioritat als vianants». Però la gràcia d'aquests rètols no es només que hi són, sinó que realment es compleixen les seves indicacions, per dràstiques que algú les pugui trobar. Fa goig de veure transitar els escassos vehicles a una marxa tan lenta com la del pas dels vianants.*

• *Segons el Fabra, un cartell és un «gran full manuscrit o imprès que s'encasta a una paret o columna per fer avinent alguna cosa al públic». Però el cartell de Fires de Sant Narcís d'enguany no feia avinent absolutament res que tingués relació amb l'objecte de l'amanç. L'Ajuntament hauria de saber que no tots els artistes saben ser cartellistes, i que un cartell, ni que sigui una peça artística valuosa —cosa que en el cas d'enguany està per veure— no pot deixar de complir la funció que li correspon.*